

Γῆ Φιλτάτη

*Καντάτα για ορχήστρα, χορωδία,
σοπράνο και λαϊκό τραγουδιστή*

ἀγέρως μνήμη
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΙΒ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ

Γῆ φιλτάτη

*Καντάτα για Ορχήστρα – Χορωδία
Βαρύτονο, Σοπράνο και Λαϊκό Τραγουδιστή*

ΜΟΥΣΙΚΗ

Μιχάλη Χριστοδουλίδη

ΣΤΙΧΟΙ

Θεοκλή Κουγιάλη
Έκτορα Πατριώτη
Θεοδόση Πιερίδη

Κείμενα:

Λόγια του Ήρωα
Από την Ιστορία

Επιλογή κειμένων – Δραματουργική επιμέλεια
Κωστής Κολώτας

Γῆ φιλτάτη

*Καντάτα για Ορχήστρα – Χορωδία
Βαρύτονο, Σοπράνο και Λαϊκό τραγουδιστή*

1. Εισαγωγή . Ορχήστρα και Χορωδία.

Μοναχική Γοργόνα.

Θ. Κουγιάλη.

Στου μαύρου νέφους τη βαριά φοβέρα
Που σμίγει με τ'αγιάζι της αντάρας

Κρατείς χρυσό το ρόδι μες το χρόνο
αγκάθινο στεφάνι της κατάρας.

Το τίμιο ξύλο του λευκού ονείρου
της ικεσίας σου γαλάζια εικόνα

Μες στα λιοχώραφα του αρχιπελάγου
ξανοίγεσαι μοναχική Γοργόνα.

Στον ουρανό της μνήμης φωσφορίζει
αμάραντο υπομονής καντίλι

Και κτίζεις με ψηφίδες αγιοσύνης
αρχάγγελους στη δόξα του Απρίλη.

Λόγια του Ήρωα:

Τώρα που ετούτο το μυαλό
αετού εθέλησε φτερό
να πάρει, να πετάξει,
στο πέταγμά του στα ψηλά
αντάρες δε λογάριασε
Κι απ' της ζωής τη μάνητα
τη λύτρωση ονειρεύτηκε.
να βρει, να ζαποστάσει.

2. Ορχήστρα χορωδία-Βαρύτονος

Ακριβός ο θάνατος

Έκτορα Πατριώτη

Ακριβός ο θάνατος την αυγή
Και του ήλιου το μεσουράνημα.
Πέτρινος λυγμός, φωτιά πηγές δακρύων
Με διαπορθμεύουν.
Ασήκωτα στου σταυρού μου τη ρίζα
Ο χαλκός, ο χρυσός μου ιδρώτας
Στου σταυρού μου το κέντρο.

Γυιός της ανοχής
και της απεραντοσύνης
του γονατισμού
και της ευωδίας,
γυμνός σκεπάζω τη γη.

Ανατέλλω και δύω τον ήλιο
μεσημέρια σκοτάδι
και νύχτες ολόφωτες
χαρά διψασμένος
σκοτεινιάζω το γέλιο
ονειροφόρος ο πόνος
με σηκώνει πανσέληνο.
Προβολείς με κυκλώνουν
το αίμα κυλά
στα δικά μου τα σκέλη.
Ήχος μεγαλώνω και μικραίνω
αιμάτινος στο τραπέζι και τες συνειδήσεις.

Μόνος μετρώ ορθός
τες σταγόνες ζωής
που μ' απέμειναν.
Κύματα έρχεται ο λυγμός
σε σειρές π' ακολούθησαν
ακατόρθωτα δοκιμάζει ν' ανοίξει
τα σφικτά μου τα χείλη.

Γύρο μου καπνοί
τα χαλάσματα οι φωνές
οι καμπανοκρουσίες
και πολλά μαζί
κηδεύουμε κορμιά.

Ανατολές δέχομαι πένθιμες
σκληρή τη συμμαχία του σκότους.
Τον ουρανό μου κομμάτιασαν
με σίδερα
παράθυρα κελιών
κράτησαν τη ψυχή μου.

Σε κτυπήματα ανηφορίζω
τα φτερωτά μου μηνύματα,
στα σπαρτά μου
παπαρούνες το αίμα.

Φόρτωσα τη φωνή μου
που κινδύνεψε να πέσει
εις τους ήχους των τυμπάνων
εις τους ήχους των καμπάνων
και των τραγουδιών.

Κρατήθηκα στο χόρτο το χλωρό
το ματωμένο άνθος
φτερούγισα σ' αλήθειες και θλίψεις
νύχτες φωτισμένος στο χάος.

3. Χορωδία-Κορυφαίος

Λόγια του ήρωα: Δεν βγώ ζωντανός. Μολών λαβέ
Θα εξέλθω πυροβολών και μαχόμενος

Από την Ιστορία: Ω Παίδες Ελλήνων ίτε, ελευθερούτε
πατρίδα ελευθερούτε παίδας,
γυναίκας, θεών της πατρώων έδη,
θήκας τε προγόνων.
Νυν υπέρ πάντων αγών.

Χορωδία:

Στους αμέτρητους κύκλους μου
Τον κύκλο τον στερνό, τον σκληρό
Στο χειμώνα του κορμιού και του νου μου
Να τον ζώσω ζωνάρι της γης μου
Τ' ουρανού μου να ζώσω
Ζωνάρι πολύχρωμο.

Λόγια ήρωα:

Όμως για τη γη θα σου μιλήσω τώρα. Τη
γη που κρύβει μέσα της το πιο μεγάλο
μυστικό και μαζί το πιο ωραίο. Τίποτε
δε με έδεσε πιο πολύ από τούτο το δεσμό
.... Να γιατί δε νοιάζομαι αν τη γη
αυτή τη ζουν Τούρκοι για Έλληνες
Εκείνο που 'χει αξία είναι να τη ζουν
αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα
τους και να περπατούν ελεύθεροι πάνω
της, διαφεντευτές της, κυρίαρχοι της. Ν'
αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που
να 'ναι αέρας δροσιά, ομορφιάς,
λεβεντοσύνης.

4. Χορωδία - Ορχήστρα

Μια σπιθαμή μας δώσαν γη.

Θ. Κουγιάλης

Καπνός κι' αλάτι καθαρό απ' τα κλαδιά των ημερών
πατημασιές στον ουρανό και στα ηφαίστεια των καιρών.

Της θάλασσας οι εποχές του ήλιου ανάβουν τις χορδές
γυμνές κι αγίνωτες πλαγιές καυτό θειάφι στις κορφές.

Στης λάβας την υγρή φωτιά πετάσαν πέτρινα πουλιά
με του χαλκού την πινελιά στους βράχους έκτισαν φωλιά.

Μια σπιθαμή μας δώσαν γη

Γλυκάνισσο και γιασεμί

Το πληγωμένο της κορμί

Το προσκυνούν οι άνεμοι.

Της Αφροδίτης μήνυμα γαλάζιας αύρας φύσιμα
Με δάκρυ και με φίλημα του έρωτα το ζύπνημα.

Του ποταμού μουρμουρητό ζεστού αιμάτου ο αφρός
Στον πράσινο ορείχαλκο ακούμπησε ο αντίλαλος.

Στις φλέβες της αυγής σεισμός πανί ανοίγει ο λογισμός
Του μήλου ο γλυκός καρπός γέμισε μ' ανοιξη το φως.

Μια σπιθαμή μας δώσαν γη

Πατρίδα κι αγαπητική

Την ζήλεψαν οι δυνατοί

Την σταύρωσαν οι τύραννοι.

Λόγια Ήρωα:

- Ονομάζομαι Κυριάκος Μάτσης.
Είμαι αγωνιστής της ελευθερίας της
πατρίδας μου. Σας ακούω.

-Τριάκοντα αργύρια. Ασφαλής
μετάβασή σου σε πολύ μακρινή
χώρα. Και απέραντη γη που τόσο
αγαπάς...

- Αν θέλεις να πάρεις τη ζωή μου,
μπορείς. όμως την ψυχή μου ποτέ.
Αυτή η ψυχή δεν έχει τιμή. Ου περι
χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα.

5. Ορχήστρα-Χορωδία-σοπράνο.

Όσα ρόδον ανθίζεις.

Θ. Πιερίδης

Όσα ρόδον ανθίζεις στου πελάγου τα στήθη
Όσα ρόδον ω Κύπρος, στην καρδιά μου και μένα.
Τους χυμούς ανεβάζεις από ανέγγιχτα βύθη
Και τους δίνεις στα φύλλα που γελούν μεθυσμένα.
Όσα ρόδον ανθίζεις και το κύμα το μπλάβο
Σε χαϊδεύει γλιστρώντας από κόρφο σε κάβο.

Γιατί πως να ιστορίσω τ' ακρογιάλια σου εκείνα
Όπου τόσο γαλάζια φωτεινά και γλυκά 'ναι
Μοσχομύριστα τόσον απ' της άφρης τα κρίνα
Που όλο ανθίζουνε σβήνουν πάλιν έρχονται πάνε..
Μόνο εδώ θα μπορούσε τόσο ο νους να μεθύσει
Κι απ' το στείρο το κύμα την Παφία να γεννήσει.

Ω εσύ πράσινε κόσμε χαμηλή 'ναι η λαλιά μου
Και φτωχιά και δεν μπορεί να σε πει σαν τ' αξίζεις
Μυστικά πως φλοιοβίζουν οι χυμοί σου βαθιά μου
Πως εντός μου θροΐζεις, πως ανθίζεις, καρπίζεις!
Το καθένα σου φύλλο μου μιλά καθώς στόμα
Κάθε ρίζα με δένει με της γης μου το χώμα.

Με της γης μου το χώμα κάθε πέτρα με δένει..
Όλες πιότερον όμως τα λιθάρια μας όπου
Στην καρδιά τους στερνιάσαν και κρατούν φυλαγμένη
Την πνοήν όπου πήραν απ το χέρι του ανθρώπου.
Εκκλησιές σπίτια δρόμοι- ζωή του πέτρινου κόσμου
Πως και συ σιδερένια θεμελιώνεσαι εντός μου!

Αλλά τώρα που πήγαν τούτες όλες οι χάρες
Τώρα πάνω απ' τη δόλια φτερουγούνε πατρίδα
Όχι αρώματα ρόδων μόνο αρές και κατάρες
Τώρα ακούω μέρανύχτα να κλαγγά η αλυσίδα
Τώρα βλέπω τα πένθη τώρα βλέπω τον πόνο
Σαν καπνοί ν' ανεβαίνουν- αυτά βλέπω και μόνο!

Απ' τον πέρα τον όχτο του γαλάζιου κυμάτου
Τη βαριά σας γαλέρα ποιού τη φέραν ανέμοι
Η παντιέρα της μαύρη, με μια κάρα θανάτου
ματωμένο το χέρι που της κράταε το γκέμι.
Μιαν αγκούσα η ζωή μας από τότε και πέρα
Φωτεινή δροσισμένη μια δεν είδαμε μέρα.

Από τότε μας πνίγει το βαρύ σας ποδάρι
Το βαρύ σας το χνώτο φαρμακώνει τον αέρα.
Τι γυρεύατε πέστε στο νησί μας κουρσάροι
Τι γυρεύατε Βίκιγκ, στη Μεσόγειο δω πέρα
Γην και ύδωρ δε δίνει το δικό μας το χέρι
Και τα δυο πέφτουν λίγα στα φτωχά μας τα μέρη!

Και σεις ξένοι μακρυνά μας ! Όθεν ήρθατε πάτε
Σας χωρά και περσεύει , όσοι άν είστε η Αγγλία
Μη βρουχιόστε σα λιόντες τώρα πια δεν κρατάτε
Στα σκληρά σας τ' ακρίφια τις πατρίδες σα λεία
Στης Μεσόγειος τι θέτε τη γλυκιά γαλανάδα
Εμείς είμαστε Κύπρος εμείς είμαστε Ελλάδα!

Λόγια του ήρωα:

Ο σκοπός και η πίστη μας, μας έσπρωξε σε ένα δρόμο από τον οποίο ούτε μπορούμε μα ούτε και είναι επιτρεπτό να λοξοδρομήσουμε. Ολόφωτος κι ολόισιος ήταν ο δρόμος των ιδανικών μας... Πλάσαμε δυνατά μέσα μας κάποια όνειρα και ζήσαμε με την ελπίδα για μια πραγματοποίηση τους. Και χαιρόμαστε τώρα, γιατί μια όμορφη μοίρα μας έταξε στρατιώτες για τη νίκη.

6. Ορχήστρα-Χορωδία- Λαϊκός τραγουδιστής.

Να σέρνει πρώτος το χορό.

Θ. Κουγιάλης.

Πιάστηκαν κλώνο με κλώνι
Τα πεύκα , οι αμυγδαλιές και τ' αγριοκυπαρίσια
Και μπήκαν στο λεβέντικο συρτό Πενταδακτύλου.
Μεθύσαν με ξανθό κρασί
Χρυσorroγιατική ρακή στ' αμπέλι της αγάπης
Και κλάψαν με του έρωτα και του καημού τραγούδια.

Σημαίνει ο Θεός σημαίν' η γη,
σημαίνουν οι καμπάνες
Σημαίνει Τροοδίτισσα και η Φανερωμένη
Στα περιβόλια της Λαμπρής
Στης Άνοιξης τον όρθρο.

Σημαίνουν τα κυκλάμινα, σημαίνουν παπαρούνες
Σημαίνουν κι λεμονανθοί του πεντοζάλη ανέμου
Στης πασχαλιάς το φούντωμα
Στη δόξα του Απρίλη.

Να σέρνει πρώτος το χορό
Και να χτυπά με στιβαρό και φτερωμένο πόδι
Και βροντούν συθέμελα
Οι ράχες του θανάτου.
Στον Πενταδάκτυλο ακουμπά
Φυτρώνουνε μες την καρδιά τρακόσια παραπούλια
Λιγνά κυπαρισσόπουλα του πληγωμένου κάμπου.

7. Ορχήστρα-Χορωδία-Σοπράνο.

Η Μοίρα

Θ. Κουγιάλης.

Του Νησιού μου τη μοίρα συλλάβισα
Στο θλιμμένο βλεφάρισμα της Παναγίας
στο πικρότατο δάκρυ της μάνας μου
Που ανοίγει τις πύλες
τ'απόρθητα κάστρα της παραμυθίας.

Του λαού μου τη μοίρα σημάδεψα
Με του Παλαιολόγου
τ'ανιάτο τραύμα
που κρατά τ'αετού το χρυσόβουλο Και διαβάζει
το μαρμαρωμένο στην πλάκα
της θάλασσας τάμα.

Τη θλίψη πατρίδα
Το δάκρυ σου δώς' μου
Το βλέμμα σου σηκώ
στο τέμπλος του κόσμου
Τον ήλιο δεν μπορεί
ο αέρας να σβήσει
Τη νύχτα δεν μπορεί
το φως του κεριού
να φωτίσει.

Της γενιάς μου τη μοίρα τη γύρεψα
Στου αγκάθινου ήλιου την πρώτη ακτίδα
στου ονείρου το πάμφωτο πέταγμα
Που εσήκωσε μεσ' απ' το κύμα του Ελλήσποντου
τη χρυσαλλίδα.

Τη θλίψη πατρίδα
το δάκρυ σου πίνω
Με χέρι που τρέμει
το κρίνο σου δίνω
Βοήθα ν' ανθίς'
η λευκή Μυροφόρα
Υπέρλαμπρη σαν
Θεοτόκος και
ειρηνοφόρα.

Από την ιστορία

Το δε την πόλιν σοι δούναι ούκ εμόν εστι
έργον ούδε άλλου των κατοικούντων
ανταύθα. Πάντες γαρ αυτοπροαιρέτως
αποθανούμεθα και ου φεισόμεθα της ζωής
ημών...

Λόγια Ήρωα

Μακαρισμένοι αυτοί που δρόμους
πρωτανοίγουν κι ευλογημένοι αυτοί που
τους ακολουθούν.

8. Ορχήστρα-χορωδία-λαϊκή φωνή

Καράβι με δικέφαλο.

Θ. Κουγιάλης.

Του χρόνου οι νεροσυρμές με των βοριάδων μαχαιριές
Χαράζουνε τις ρεματιές στις νύχτας τις οροσειρές
Μες στην ηχώ ασκήτεψαν τα όνειρα που φύτεψα
Την πίστη μου τη σίτεψαν μα τον καημό μου γήτεψα.

Η μνήμη δισκοπότηρο στους πέντε ανέμους των καιρών
Ο χάρος σέρνει το χορό στις φάμπρικες των ισχυρών.
Της άβυσσος κατακτητές οι μέρες σας στέκουν βουβές
Της αγανάκτησης κραυγές του γκρίζου σύννεφου οι σκιές.

Καράβι με δικέφαλο
Του ονείρου μας προσκέφαλο
Με τον αέρα ενάντιο
Αράζει στο Βυζάντιο.

Τη μια κι ασήκωτη στιγμή κρατήσαν άγρυπνοι φρουροί
Της πίκρας άνοιξαν πανί μεγάλοι βράχοι και μικροί.
Στη μαύρη πέτρα της σιωπής τεντώθηκε η αορτή
Μ' αστροπελέκια της οργής στο αίμα πνίγεται η γιορτή.

Μαχαίρια χίλια μυτερά στην άχραντη σου την πλευρά
Που κοκκινίζουν τα νερά φαρμάκι πίνει η Μεσαριά.
Του Πενταδάκτυλου οι γιοι τροχίζουν δίστομο σπαθί
Και του Τροόδους οι αετοί φαράγγι σκάβουνε βαθύ.

Καράβι με δικέφαλο
Του όρθρου το Αυτοκέφαλο
Στο Βόσπορο αρμένιζε
Τ' αμπάρι με άστρα γέμιζε.

9. Ορχήστρα-χορωδία-σοπράνο.

Η πηγή του χρόνου.

Θ. Κουγιάλης.

Με τις λευκές φτερούγες σου τη σκοτεινιά σηκώνει
Το περιστέρι της αυγής
Της μοίρας χελιδόνι
Να πει μηνύματα χαράς
Ψυχές να ευαγγελίσει
Και στις πλαγιές του πρωινού τον ήλιο ν' ανταμώσει.

Το θαύμα τρέχει αθέατο απ' της καρδιάς τη βρύση
Σαν το ακοίμητο νερό
Γεμάτο αντανakλάσεις
Να δώσει στους θνητούς κρασί
Σκληρό ψωμί κι αλάτι
Και μυρωδιά καμένης γης να δώσει στους ανέμους.

Φυσάει το φως ακάθιστο μες στις χαράς τ' αμπέλια
Κι ανοίγουνε στον ουρανό
Διάπλατα οι πυλώνες
Γεμάτη αγάπη ν' ακουστεί
Φωνή Θεού απ' τα ύψη
Ούτος εστίν ο αγαπητός και το γλυκύ μου έαρ.

Ο χρόνος το μολύβι του μες στο καμίνι ρίχνει
Και σαν το αίμα που καυτό
Σφυροκοπά τις φλέβες
Το νήμα κλώθει της ζωής
Στου ριζικού τ' αδράχτι
Κι οι μοίρες τα μελλούμενα που βλέπουν το τυλίγουν.

Οι μοίρες σκύβουν για να πιουν
Απ' την πηγή του χρόνου
Μα ζώσαν φλόγες το νερό
Κι η γης αναταράχτη.

Οι μοίρες σκύβουν δυο φορές
Στην κρύα κραυγή της κρήνης
Μα το νερό φανέρωσε
Το ατσάλι της ματιάς του.

Οι μοίρες σκύβουν τρεις φορές
Στου ποταμού το ρέμα
Μα η μορφή του κύλησε
Στη λάμψη των υδάτων.

Και σκύβουν τέσσερεις φορές
Στης αρετής τ' αλώνι
Μα βλέπουν στο εφτασφράγιστο
Βιβλίο τ' όνομα του.

Γεια και χαρά σου Αρχάγγελε, γεια και χαρά σου
Ακρίτα
Της ιστορίας τις υγρές
Φωτίζεις κατακόμβες
Και ξαναδίνεις στη ζωή
Το νέο αλφαβητάρι
Που καταργεί το σκοτεινό βασίλειο της δουλείας.

10. Ορχήστρα-Λαϊκός τραγουδιστής.

Η Παναγιά η γλυκιώτισσα.

Θ. Κουγιάλης

Η Παναγιά η Γλυκιώτισσα η πελαγοφρουρούσα
Τσεμπέρι μαύρο φόρεσε η χρυσομαντιλούσα

Τηρά κατά τη θάλασσα την πικροκυματούσα
Τηρά κατά τη Μεσαριά τη σιταροτροφούσα.

Τηρά τον Πενταδάκτυλο το θρυλογεννημένο
Τηρά και το πευκόδαςος το χλιορφανεμένο.

Στο κορφοβούνι στάθηκε ο Μάτσης κι αγναντεύει
στην Παναγιά τέτοια μιλεί το μάτι του αντρειεύει.

Κουράγιο Κυρά Δέσποινα και μην πολυδακρυσείς
της λευτεριάς το τίμημα μην πουν πως χαραμίζεις.

Ιστορία

Όσοι το χάλκεον χέρι του φόβου, βαρύ
αισθάνονται ζυγόν δουλείας ας έχωσιν.
Θέλει αρετήν και τόλμην η Ελευθερία.

Ήρωας:

- Ε! Μάτση σε βρήκαμε παραδώσου !
- Αν θα βγω, θα βγω πυροβολώντας.
Νυν έργων ακμή.

11. Ορχήστρα-Χορωδία-Σοπράνο-Βαρύτονος.

Άρατε πύλας

Θ. Κουγιάλης.

Άρατε πύλας ζωής πύλας θανάτου
Να περάσει αυτός
Που τον θάνατο πάτησε και ζωή αθανάτησε.
Άρατε πύλας ουρανών, πύλας του Άδη
Να περάσει αυτός
Που τον άδη εφώτησε
Κι ουρανούς αιμοδότησε

Άρατε πύλας φωτός πύλας του σκότους
Να περάσει αυτός
Που το σκότος ματαίωσε
Και το φως ανανέωσε

Άρατε πύλας στοργής πύλας του μίσους
Να περάσει αυτός
Που το μίσος εδίκασε
Την αγάπη επήγασε.

Ο αρχάγγελος ήλιος της μοίρας
Των παθών μελετά
Το ψαλτήρι
Και σε θόλους γεμάτους βοριάδες
Αντιφώνησε σαν
Μοναστήρι.

Αετός αστραπής και ανέμων
Με τη λάμψη στο μάτι
Προβάλλει
Του ατρόμητου τ άφθαστο κάλλος

Των αγγέλων ο δήμος
Να ψάλλει:
Άρατε πύλας της χαράς πύλας ττης οδύνης
Πύλας των πηγών πύλας καλοσύνης
Πύλας εποχών πύλας ευφροσύνης
Να περάσει αυτός
Που χαρά υδροδότησε την οδύνη αφόρισε
Τις πηγές μυροδότησε καλοσύνη ευλογησε
Εποχές χρησιμοδότησε κι ευφροσύνη κοινώνησε.

Άρατε πύλας των δεινών πύλας ευφορίας
Πύλας της φθοράς πύλας αυθαρσίας
Πύλας αρετής πύλας ευτολμίας
Να περάσει αυτός
Που φθορά ενταφίασε αυθαρσία αγίασε
Τα δεινά εξαγόρασε ευφορία edώρησε
Αρετή αποθέωσε κι ευτολμία κραταίωσε.

Και ιδού εμφανερώθη ημίν
Ο μέτοχος των επιγείων
Εγγυητής επουρανίων
Ο στρατευμένος εκουσίως
Της ωραιότητας νυμφίος

Λόγια ήρωα:

*Για τούτη την γην που πολύ τη γνοιάστηκα,
που πολύ την αγάπησα,
την γην την φιλτάτην,
θα εξέλθω πυροβολών και μαχόμενος.*

Άρατε πύλας άρατε
Άρατε πύλας δουλείας
Να περάσει ο αγέρωχος.
Άρατε πύλας της μνήμης
Να περάσει ο αείμνηστος.
Άρατε πύλας της τιμής
Να περάσει ατίμητος
Άρατε πύλας της δόξας
Να περάσει ο υπέρμαχος
Άρατε πύλας θανάτου
Να περάσει ο αθάνατος
Άρατε πύλας αιώνων
Να περάσει ο αιώνιος.